

Vestfold og Telemark
FYLKESKOMMUNE

Rapportering 2022

Vestfold på laget

Tiltaksutvikling innen Program for folkehelsearbeid i kommunene

Foto: Belinda K. Orten

Til Helsedirektoratet fra Vestfold og Telemark fylkeskommune

1	Innholdsfortegnelse	
1	Innholdsfortegnelse.....	2
2	Innledning.....	3
3	Mål og måloppnåelse	3
3.1	Vurdering av måloppnåelse.....	3
4	Organisering av arbeidet i Vestfold og Telemark.....	5
4.1	Samarbeidsråd for folkehelse i Vestfold og Telemark	5
4.2	Samarbeid med forsknings- og kompetansemiljø	6
5	Tiltaksutvikling i kommunene	7
5.1	Færder kommune	8
5.2	Tønsberg kommune	8
5.3	Larvik kommune.....	11
5.4	Sandefjord kommune.....	11
5.5	Horten kommune.....	12
5.6	Holmestrand kommune.....	13
5.7	Interkommunalt prosjekt: Frivillighet, samskaping og sosial inkludering	14
6	Vestfold og Telemark fylkeskommunes arbeid i 2022	15
6.1	Fagnettverk	16
6.2	Læringsnettverk for egenevaluering	16
6.3	Lærende rapportering	17
6.4	Innovasjonsarena.....	18
7	Erfaringer og læringspunkter fra programarbeidet i perioden 2017-2022	19
7.1	Tydelig faglig fokus, rom for lokal tilpasning og bygging av innovasjonskapasitet.....	19
7.2	Erfaringer og læring fra felles utviklingsarbeid mellom aktørene.....	20
7.2.1	Nettverk som erfarings- og læringsarena.....	21
7.2.2	Læring og endringskompetanse.....	21
7.2.3	Fasiliterings og samskapingskompetanse	23
7.3	Evaluerings av fylkeskommunen som tilrettelegger for samskaping og sosial innovasjon	23
7.4	Hvordan kan erfaringer og læring videreføres? En avsluttende refleksjon.....	25
8	Økonomi.....	25

2 Innledning

Vestfold fylkeskommune har siden 2017 vært en del av Program for folkehelsearbeid. Med utgangspunkt i prosjektplanen *Vestfold på laget* søkte alle vestfoldkommunene seg, i løpet av 2017 og 2018, med i programarbeidet. Hele tilskuddssummen kr 31,25 millioner ble, etter vedtak i Fylkestinget i Vestfold, tildelt kommunene. Ved innføring av regionsreformen, og etablering av Vestfold og Telemark fylkeskommune i 2020, ble arbeidet videreført etter opprinnelig prosjektplan og tildeling av midler.

Tiltakene som utvikles og iverksettes i kommunene er ett viktig element i programarbeidet. Et annet element er felles aktiviteter og støttefunksjoner i regi av fylkeskommunen. Programarbeidet pågår slik som et lagarbeid for å styrke kapasitet og kompetanse i det systematiske og tverrsektorielle folkehelsearbeidet slik det er beskrevet i *Vestfold på laget*. Den innovative og samskapende dimensjonen er særlig vektlagt, både i teori og praksis. Dette er redegjort for også i de tidligere rapporteringene til Helsedirektoratet.

År 2022 var siste år i tilskuddsperioden 2017-2022. Hovedfokus i 2022 har derfor vært prosjektavslutning, implementering og evaluering. Fylkeskommunen har hatt særlig oppmerksomhet på å støtte kommunene i evalueringsarbeidet. Et annet hovedfokus i 2022 har vært å identifisere hva et felles utviklings- og innovasjonsfokus har betydd for måloppnåelse, og hvordan erfaringer og læring fra programarbeidet kan videreføres i neste programperiode (2023-2026).

Denne rapporten svarer på årlig rapporteringskravet fra Helsedirektoratet. Det redegjøres først for mål og måloppnåelse generelt. Deretter omtales organiseringen av arbeidet regionalt, status for prosjektene i det enkelte kommune og oppsummering av felles aktiviteter og støttestrukturer i regi av Vestfold og Telemark fylkeskommune. Videre følger beskrivelse av resultater og læringspunkter. Økonomi omtales kort.

Kommunene Horten og Larvik har søkt om utsettelse av programperioden til 2024/25. De øvrige kommunene avsluttet programperioden i 2022 og arbeider med sine evalueringsrapporter. Sluttrapportering og evalueringsrapporter blir sendt Helsedirektoratet i løpet av juni 2023.

3 Mål og måloppnåelse

For å nå målene med Program for folkehelsearbeid har Vestfold og Telemark fylkeskommune og kommunene forpliktet seg til å delta i et felles systematisk utviklingsarbeid for å skape god psykisk helse og livskvalitet og å forebygge rus. Programarbeidet er innrettet etter målstrukturen som er fastlagt av Samarbeidsrådet for folkehelse i Vestfold, jf. søknaden og prosjektplanen *Vestfold på laget* sendt Helsedirektoratet 28. april 2017.

3.1 Vurdering av måloppnåelse

Hovedmål: *I Vestfold har vi oppvekstmiljøer der alle barn og unge blomstrer, opplever livskvalitet og mestrer sine liv.*

Hovedmålsettingen er visjonær, og uttrykker samtidig en faglig tilnærming til tiltaksutviklingen i programmet. Faglig tilnærming bygger på forståelsen av at god helse og livskvalitet skapes i dagliglivet og i alle miljøer der menneskene lever livene sine. Oppmerksomheten i programmet rettes mot hvordan styrker og ressurser hos den enkelte, grupper, samfunn og organisasjoner kan bidra til gode og helsefremmende oppvekstmiljø for alle.

Målsettingen får konkret innhold i tiltak som kommuner og fylkeskommune iverksetter. Vurdering av måloppnåelse er basert på rapporteringer, tilbakemeldinger og refleksjoner.

Delmål 1: *Tiltaksutvikling: I tiltaksutvikling benyttes arbeidsmåter og metoder som bygger positive relasjoner og anerkjennende støttede miljøer.*

Programarbeidet i Vestfold på laget har vært kjennetegnet av et kontinuerlig fokus på ressurser og muligheter. Det har blitt lagt vekt på samarbeid og samskaping, erfaringsdeling, anerkjennelse av ulike kompetanse og innhenting av ny kunnskap. Kommuner rapporterer om nye samarbeidsstrukturer og positive resultater av disse. Det vurderes at det har blitt arbeidet godt og grundig på dette målområdet.

Det felles interkommunale frivillighetsprosjektet bygger alt sitt arbeid på styrkebasert kunnskaps- og verdigrunnlag og gir deltakerne i nettverket opplæring i styrkebasert teori og praktiske metoder.

Delmål 2: *Medvirkning: Alle barn og unge i Vestfold opplever at deres stemme blir hørt i alle beslutningsprosesser som gjelder dem.*

Medvirkning og samskaping har vært et kontinuerlig fokus i hele programperioden. Prosjektlederne har fått mye erfaring med å lede medvirkningsarbeid og samskapende prosesser både med eksterne og interne samarbeidsaktører. I en rekke kommuner er det etablert medvirkningsarenaer og møteplasser der barn og unge får gitt sine innspill og delta i samskaping.

Med etableringen av Vestfold og Telemark ungdomsråd har fylkeskommunens eget medvirkningsarbeid blitt styrket. Dette har også bidratt til at kompetanse og kapasitet på medvirkning har fått økt fokus både i fylkeskommune og kommuner. Det er også en klar fordel for programmet at fylkeskommunen samtidig med programarbeidet har annet pågående arbeid for å styrke ungdommens stemmer, og at kravet om medvirkning kommer fra flere hold. Dette får synergieffekt på måloppnåelse i programarbeidet.

Delmål 3: *Evaluerings og praksisnær forskning: Varige strukturer for evaluering og praksisnær forskning innen folkehelsearbeid er etablert og drevet av kommunenes behov og i samarbeidsfeltet mellom kommuner, fylkeskommune, berørte statlige organisasjoner, høgskole/universitet/forskning og frivillighet.*

Fylkeskommunen har etablert et samarbeid med universitetet i Sørøst-Norge (USN) og Kompetansesenter for rus, region Sør (KORUS). Samarbeidet har i all hovedsak handlet om evaluering. Samarbeidet er nytt, erfares som svært nyttig og har munnet ut i flere samarbeidsprosjekt, se punkt 4.2.

Metoden Lærende rapportering er en metode for egenevaluering, som alle kommunene har fått opplæring i og anbefalt å benytte ved den årlige rapporteringen. Metoden er beskrevet i punkt 6.3.

Vurderingen av måloppnåelse på dette punktet er at kommunene gjennom programarbeidet har fått økt sin kompetanse på evaluering. Evaluering oppleves fortsatt utfordrende for mange kommuner.

Delmål 4: *Oversiktsarbeid og planlegging: Ny kvalitativ og kvantitativ kunnskap og indikatorer om barn og unges psykiske helse og livskvalitet, årsaksforhold og effekt av tiltak er utviklet til bruk i kommunenes oversiktsarbeid etter folkehelseloven.*

Gjennom programperioden fra 2017 har kunnskap om helse og levekår blitt stadig mer relevant. Konsekvensene av pandemien for barn og unges psykiske helse har vært betydelig.

I Vestfold og Telemark er de ordinære ungdomsundersøkelsene godt etablert, og funn brukes aktivt til utvikling av tiltak. Flere av kommunene tok ved gjennomføring i 2021 inn egne spørsmål, som direkte er relevant for tiltakene i programarbeidet.

Ungdata pluss (en longitudinell studie) er et nytt samarbeid mellom Vestfold og Telemark fylkeskommune, USN, NOVA ved OsloMet og KORUS, der det blir kartlagt hvordan barn og unge i Vestfold og Telemark bruker fritiden sin, og hvilken betydning dette har for deres livskvalitet og helse, samt for overganger knyttet til utdanning og arbeid og etablering som voksen. Betydningen av kjønn, funksjonsnedsettelse, oppvekststed og sosioøkonomiske bakgrunn vil også bli belyst.

Alle 5.–7.-klassinger i Vestfold og Telemark, om lag 15 000 barn, vil få tilbud om å delta i studien. De skal svare et spørreskjema i skoletiden våren 2023 og deretter følges opp gjennom ungdomstiden og voksenlivet med spørreskjema og registerkoplinger. Datamaterialet vil danne grunnlag for vitenskapelige artikler og forskningsrapporter rettet mot beslutningstakere lokalt og regionalt.

Studien vil bidra med kunnskap om hvilke forhold i barndommen, ungdomstiden og i overgangen til voksenlivet som vil være spesielt viktig å adressere i utforming av lokale, regionale og nasjonale tiltak og folkehelsepolitikk. Dette gjelder både generelt og for barn og unge i sårbare situasjoner spesielt (<https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/ungdata-pluss>). Ungdata pluss vil kunne bidra til en økt forståelsen av funn fra ordinære ungdataundersøkelsene.

Delmål 4 er tett knyttet til det kontinuerlige utviklingsarbeidet som fylkeskommunen gjør i forbindelse med oversiktsarbeid etter folkehelseloven sammen med relevante fagmiljøer og kommuner.

4 Organisering av arbeidet i Vestfold og Telemark

Samarbeidsråd for folkehelse er et viktig forankringsorgan for Program for folkehelsearbeid. I dette kapitlet beskrives samarbeidsorganets sammensetning, mandat og aktivitet i 2022. Deretter omtales samarbeid mellom fylkeskommunen og forsknings- og kompetansemiljø.

4.1 Samarbeidsråd for folkehelse i Vestfold og Telemark

Etter sammenslåing av Vestfold og Telemark fylkeskommune i 2020 ble det etablert et nytt felles samarbeidsråd for Vestfold og Telemark. Rådet er viktig som rådgivende organ i planarbeid, oversiktsarbeid og i Program for folkehelse. Samarbeidsrådet har følgende mandat:

- Samarbeidsrådet skal være et rådgivende organ for regionale planer og strategier innen opplæring og folkehelse.
- Samarbeidsrådet skal være et rådgivende organ for oversiktsarbeidet knyttet til folkehelse i regionen.
- Samarbeidsrådet skal bidra til å sikre samhandling rundt pågående og nye folkehelsesatsinger i fylket og holde seg orientert om disse.
- Samarbeidsrådet fremmer innstilling til Fylkestinget om tildeling av midler.

Det har ikke vært endring i sammensetning av organisasjoner representert i samarbeidsorganet. Det har derimot vært utskifting av enkeltpersoner grunnet overgang til nye stillinger.

Samarbeidsrådet i Vestfold og Telemark består av:

- Fylkeskommunen politisk v/leder for Hovedutvalg for kultur, folkehelse, tannhelse og idrett
- Fylkeskommunen administrativ v/direktør for opplæring og folkehelse
- NAV v/avdelingsdirektør arbeid og helse
- Kommunene v/representanter fra KS rådmannsutvalg
- KS v/rådgiver KS regionalt
- Statsforvalteren v/fylkeslegen
- KORUS-Sør v/leder
- Universitetet i Sørøst-Norge v/ Instituttleder helse og sosialvitenskap

- Helse Sør-Øst v/samhandlingssjef
- Representant fra frivilligheten v/a-LARM (landsdekkende bruker- og pårørendeorganisasjon innen rusfeltet)
- Fra sekretariatet deltar seksjonsleder for folkehelse og livsmestring, samt relevant rådgivere mht. sakslisten

Det har i 2022 vært gjennomført totalt tre møter. I marsmøtet ble rådet orientert om at programmet forventes videreført for perioden 2023-2026. I junimøtet fikk rådet forelagt kommunenes og fylkeskommunens rapportering, og Sandefjord og Midt-Telemark presenterte sitt programarbeid. Det ble også orientert om felles evalueringsløft og kompetansetiltak. I septembermøtet ble samarbeidsrådet orientert om videre planer for videreføring av programarbeidet i henholdsvis Vestfold og Telemark. Samarbeidsrådet er stadig opptatt av å sikre at tiltakene i programmet må forankres godt i kommunene slik at tiltakene ikke avsluttes når tilskuddsmidlene opphører.

Samarbeidsrådet består av tunge folkehelseaktører. Det er vanskelig å få oversikt over hvordan de ulike aktørene følger opp sakene, som drøftes i samarbeidsrådet, i egne organisasjoner. Det er også vanskelig å sikre at representantene i samarbeidsrådet evner å representere sine organisasjoner fullt ut og «bringe til bordet» relevante prosjekter, problemstillinger og pågående arbeid, som kan være nyttig for medlemmene å kjenne til. Møtene har de siste par årene i stadig større grad inkludert metodikk for prosessarbeid og dialog. Prosessarbeidet har ført til gode drøftinger og nyttige innspill fra aktørene i ulike saker. Særlig knyttet til oppfølgingen av handlingsprogram for folkehelse. Samarbeidsrådet er også nyttig ved at ulike satsingene kan ses i sammenheng.

4.2 Samarbeid med forsknings- og kompetansemiljø

Samarbeid med forsknings- og kompetansemiljø har i hovedsak handlet om evaluering av lokalt folkehelsearbeid og spesielt evaluering av tiltak utviklet i programarbeidet. Samarbeidet har resultert i følgende initiativ:

- Kurs i prosessevaluering. I samarbeid med Vestfold og Telemark fylkeskommune utviklet USN i 2019 et kurs i prosessevaluering av folkehelseprosjekter. Kurset ble NOKUT-godkjent og tilsvarer 10 studiepoeng. Flere av prosjektlederne i kommunene deltok på dette kurset (avsluttet januar 2020), og deltakerne fikk veiledning på egne prosessevalueringer.
- Evalueringsløftet. Vestfold og Telemark fylkeskommunene, KORUS og USN har i 2022 og 2023 samarbeidet om et skreddersydd program for å støtte kommunenes egne evalueringer av folkehelseprosjekter. Evalueringsløftet ble igangsatt høsten 2022 og tilbudt alle kommuner i fylket uavhengig av om de deltar i Program for folkehelsearbeid eller ikke.
- Læringsnettverk. Kommunene har også fått tilbud om å delta i et læringsnettverk for egnevaluering. Hensikten med læringsnettverket er å gi støtte til evalueringsarbeidet. Læringsnettverket har bestått av fem digitale samlinger med varighet på 2 timer hver gang. USN har vært faglig ansvarlig for innholdet på samlingene. USN og KORUS har gitt veiledning til deltakende kommuner.
- Mal for egnevalueringer Vestfold og Telemark fylkeskommune tok i 2022 initiativ til et samarbeid med KORUS og Samarbeid Sør om å utvikle *Mal for egnevalueringer rapport*. Malen er tatt godt imot av kommunene, som uttrykker at den er til hjelp i deres arbeid med egnevaluering.

Den enkelte kommune selv har i ulik grad etablert kontakt med forskningsmiljøer. Noen har samarbeidet med universiteter og fagmiljøer om søknader til forskningsprosjekter. Det er imidlertid langsomme og arbeidsomme prosesser, som ikke har ført fram.

5 Tiltaksutvikling i kommunene

Dette kapittelet gir en kort beskrivelse av status på tiltakene og evaluering av disse.

Søknaden *Vestfold på laget* beskriver tre faglige innganger på programarbeidet i tidligere Vestfold. Kommunene ble i 2017 og 2018 invitert til å velge en eller flere av disse faglige innganger til tiltaksutviklingen.

- A. Selvfølelse og livsmestring i sentrum
- B. Geografisk områdetilnærming
- C. Sivilsamfunn, frivillighetspolitikk for sosial inkludering

Tabellen under viser hvordan kommunene har innrettet sitt programarbeid innen de tre innsatsområdene.

Kommune/prosjektnavn	Varighet	Selvfølelse og livsmestring i sentrum	Geografisk områdetilnærming	Sivilsamfunn, frivillighetspolitikk for sosial inkludering
Larvik*: Jeg er meg (nytt navn i 2019)	2018-2024/25	x		
Sandefjord: TenkHelse (nytt navn i 2019)	2018-2023	x		x
Tønsberg 1.Selvfølelse og livsmestring 2.Sivilsamfunn, frivillighetspolitikk for sosial inkludering 3.SMART folkehelsearbeid **	2017-2023	x		x x
Færder: Mitt Færder***	2017-2022	x		x
Horten: 1.SPILL for helsa 2.Fritid og frivillighet	2018-2023	x		x
Holmestrand/Sande: 1.Sammen om opplevelser for barn og unge 2. KRUTT****(Krafttak for barn og unges trivsel og trygghet i Sande)	2018-2022	x	x	x x
Prosjekt Frivillighet, samskaping og sosial inkludering (interkommunalt prosjekt)	2020-2022			x

*Larvik og Horten utvide prosjektperioden med ett år til 2024 på grunn av koronaforsinkelser

**SMART folkehelsearbeid, Tønsberg (tidligere Re) utvider sin programperiode ut 2022. Dette er hensiktsmessig grunnet kommunesammenslåing og samordning av de ulike prosjektene i Tønsberg

***Mitt Færder. Tre delprosjekter, som er integrert under felles prosjektnavn
****KRUTT Kombinerer alle tre innsatsområdene

Det gis nå er kort beskrivelse av status og resultater på prosjekt/tiltak i kommunene og evaluering av disse.

Kommunene Horten og Larvik har søkt om utsettelse av sine prosjekter. De andre kommune arbeider med sine evalueringer, som vil ettersendes Helsedirektoratet.

5.1 Færder kommune

Mitt Færder. Prosjektet startet med tre delprosjekt under tittelen Mitt Færder. Prosjektene har underveis blitt integrert i hverandre.

Status/resultater

Delprosjekt 1: Familiens Hus

Det er utviklet metoder for å hente inn innbyggerstemmer slik at kunnskapen fra barn, unge og voksne kommer med i utviklingen av hjelpetjenestene til barn og unge. Det er også etablert en medvirkningsgruppe der unge gir råd til hjelpetjenestene. Dette er et samarbeid mellom NAV, Tjenesten for psykisk helse og rus og forebyggende helsetjenester. Gruppen har fått navnet *Oppveksthjelpa*, og videreføres etter prosjektperioden av representanter for de overnevnte tjenestene, og knyttes opp til kommunens nye tjeneste *Færderhjelpa* (et lavterskeltilbud til barn, unge og foresatte). Alle innspill og råd, som har kommet fra innbyggerne gjennom folkehelseprogrammet har hatt avgjørende betydning for omorganiseringen som skjer fra 01.04.23. Representanter i staben til virksomhetsdirektøren i oppvekst har vært del av dette arbeidet, og vil være nøkkelpersoner, ressurspersoner og pådrivere for dette arbeidet videre. Følgende er utarbeidet og videreføres som del av Familiens Hus:

- Fysiske samlinger, innbyggerråd
- Digitale spørreundersøkelser

Delprosjekt 2: Ungdomsmedvirkning

Ungdomsråd er etablert og drives videre av koordinator ansatt i 40 % stilling. Struktur for elevmedvirkning: Styrking av elevdemokratiet er gjort som en pilot. Denne strukturen vil evalueres i mai 2023. Evalueringen vil danne grunnlag for beslutningen i forhold til hvordan dette skal se ut framover.

Delprosjekt 3: Barn, unge og frivillighet

En app for frivillige oppdrag er etablert og i drift. Valgfaget « Innsats for andre » på ungdomsskolen har over tid hatt tett samarbeid med rådgiver for frivillighet. Elevene har fått arbeide som frivillige i ulike oppdrag som er formidlet av rådgiver. Dette har vært en pilot, som går over i drift.

Evaluering

Det gjennomføres egenevaluering. Evalueringsforsker Bergljot Baklien, er veileder for evalueringsarbeidet. Resultater presenteres underveis for styringsgruppa, og har hatt en formativ funksjon.

5.2 Tønsberg kommune

Kommunen har tre parallelle prosjekter.

Selvfølelse og livsmestring #FUN2021

Kommunen har utviklet et undervisningskonsept, som følger modeller og metoder innenfor fagfeltet positiv psykologi. Basert på PERMA modellen i positiv psykologi skal åtte temaer implementeres i løpet av ett semester. Implementeringen av temaene skjer i form av øvelser og informasjon gitt av

kontaktlærerne. I forkant av hvert tema holder prosjektgruppa informasjonsmøte for lærerne om hvordan det aktuelle temaet kan gjennomføres.

Status/resultater

- De to opprinnelige skolene, Ringshaug og Presterød har avsluttet sine prosjektperioder. #FUN har blitt et verktøy og tankesett i skolehverdagen i møte med elevene på de to skolene.
- Evalueringen viser at tankesettet og verktøyet lever videre blant lærerne på skolen i bruk i undervisningen, men altså mer aktiv i bruk på den ene sammenlignet med den andre
- Det har vært drøftinger med kommunalsjef for oppvekst, informasjon til rektorer på ungdomsskolen og møter med interesserte ungdomsskolerektorer ift. videreføring av #FUN (vet ikke noe om denne).
- Evalueringen av prosjektet viser at #FUN har skapt større bevissthet rundt psykisk helse.

Evaluering

Kommunen selv gjennomfører egnevaluering der følgende spørsmål blir besvart:

1. I hvilken grad har skolen endret praksis i undervisningen i tråd med prosjektets målsetting om å styrke elevene gjennom å lære dem strategier for å møte utfordringer og psykiske påkjenninger?
2. I hvilken grad har endret praksis ført til økt bevissthet og kompetanse blant elevene til å ta gode helsefremmende valg i hverdagen for egen psykisk helse?
3. I hvilken grad kan erfaringer fra FUN-programmet bidra til en positiv utvikling for barn og unges psykiske helse i ungdomskolene i Tønsberg?

Evalueringen viser at begge skolene har endret sin praksis i møte med elevene, og det er tegn som tyder på at man ser endringer hos elevene til å ha lært seg strategier til å ta bedre helsefremmende valg for egen psykisk helse. Ansatte ønsker «stø kurs» og videre fokus på dette viktige arbeidet framover.

Det er også to masteroppgaver relatert til #FUN. Dette er:

- Myhre K.H 2021 «Med livsmestring på timeplanen» <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/2771802>
- Øyen A.M.N. 2020«Hvordan kan erfaringer fra et folkehelseprosjekt om selvfølelse og livsmestring bidra til å sette fokus på tverrfaglig samarbeid?» : <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/2673713>

Sivilsamfunn, frivillighetspolitikk for sosial inkludering

I dette prosjektet setter Tønsberg kommune fokus på hvordan deltagelse i frivillighetens fellesskap og aktiviteter kan fremme psykisk helse, og motvirke rusproblematikk. Målet for arbeidet innebærer at kommunen tilrettelegger for å styrke frivilligheten og samarbeidet mellom kommunen og frivilligheten. Friskus er tatt i bruk som samskapingsplattform for aktivitet og frivillighet, og er et resultat av medvirkningsprosesser i tråd med målsetningen.

Status/resultater

Friskus UNG

Det siste året har ungdomskoordinator og folkehelserådgiver vært med i videreutviklingen av den digitale aktivitetsplattformen Friskus med nye løsninger som igjen vil styrke det tverrfaglige og tverrsektorielle arbeidet med å inkludere flere barn og unge i fritidsaktiviteter og kulturtilbud.

Kommunen har opprettet samarbeid med nye tjenester og fagpersoner i kommunen, deriblant forebyggende barnevern, los, utekontakt og NAV. Det jobbes tett med helsesykepleiere på skolene og Kirkens Bymisjon. Fra 2022 har 264 sårbare barn og unge fått tilgang til en organisert aktivitet og markeds plass for ulike kulturtilbud på en ikke stigmatiserende måte. Det siste året er det også i større grad opprettet dialog med idrettslag, idrettsråd og privat næringsliv for å få på plass økonomiske støtteordninger til sårbare barn og unge og dermed styrke frivillighetens mulighet til å inkludere enda flere. I januar 2023 fikk kommunen besøk av barne- og familieminister Kjersti Toppe for å høre om løsningen og hvordan kommunen jobber tverrfaglig og tverrsektorielt om inkludering av barn og unge i fritidsaktiviteter. I etterkant av dette møtet ble prosjektledelsen i folkehelseprogrammet invitert inn til møte med samarbeidsrådet for fritidserklæringen for å legge frem prosjektet.

Friskus VOKSEN

Friskus brukes også aktivt ovenfor den voksne og eldre befolkning. Dette gjøres ved at frivilligkontaktene på aktivitetshusene benytter kalenderen for aktivitet i veiledning og frivillig arbeid for de eldre. Det har blitt gjennomført grundige opplæringer i Friskus for fagpersoner som er i kontakt med målgruppen. Det har den siste tiden vært fokus på å kople Friskus Voksen prosjektet på eksisterende tilbud for de eldre slik som digital opplæring. For å realisere dette kreves mer ressurser og i den forbindelse er det et mål om å kombinere friskusarbeidet med digital kompetanseheving for målgruppen. Det er søkt prosjektmidler til dette.

Evaluerings

Tønsberg kommune gjennomfører egnevaluering.

SMART

SMART oppvekst, ble utviklet i perioden 2011 til 2016 et prosjekt i regi av daværende Re kommune med formål å styrke barn og unges psykiske helse, fremme mestring og tilhørighet til skolen, redusere antall barn som hadde behov spesialpedagogiske ressurser i skolen eller støttetiltak i PPT eller barnevern. I Program for folkehelsearbeid har SMART blitt tatt inn i en folkehelse-kontekst, og spisset mer mot en helsefremmende forståelse. *Vestfold på laget* og prosjektmidlene har gjort det mulig å spisse og utvikle SMART til en helhetlig modell for et verdibasert arbeid.

Status/resultater

SMART-modellen er innarbeidet som daglig drift i Tønsberg kommune under SMART-senteret. Senteret er delvis finansiert i kommunens ramme og delvis finansiert via inntekter som salg av kurs, trenerutdanning og materiale som bøker, styrkekort mv. Det innebærer i praksis at arbeidet retter seg til hele landet og ikke kun til Tønsberg kommune. Det kan rapporteres om følgende måloppnåelse:

- Kunnskaps- og kapasitetsbygging via SMART trenerutdanning. Kull 4 ble avsluttet høsten 2022. Kull 5 startet opp november 2022.
- SMART festivalen er en plattform for diffusjon, som ble gjennomført i 2022, etter et opphold under pandemien.
- Medvirkning. Barn og unges medvirkning og deltakelse i hverdagslivet er et fokus i SMART-modellen. Hensikten er å involvere fortløpende og ikke som punktvis medvirkningsprosesser. Målet med dette er å involvere barn og unge i hverdagen på de arenaene de oppholder seg i barnehage og i skolen fortløpende.
- Parallelt med prosjektet har det pågått en offentlig Ph.d. med Bjørn Hauger. Dette arbeidet ble fullført med disputas i Trondheim i august 2022.

Evaluering

Gjennom evalueringen ønsker kommunen å finne ut i hvilken grad, og på hvilken måte, SMART oppvekst, og trenerutdanningen spesielt, bidrar til å utvikle en praksis i egen og tilsluttede tjenester med større evne til å skape oppvekst- og arbeidsmiljøer der barn, unge og voksne blomstrer, opplever livskvalitet og mestrer sine liv. Evalueringen avgrenses til å se nærmere på SMART trenerutdanning som et spesifikt tiltak. Evalueringen er både formativ og summativ. Studien gjennomføres i samarbeid mellom interne krefter og professor i samfunnsmedisin, Arild Bjørndal.

5.3 Larvik kommune

Jeg er meg!

Jeg er meg! har som mål å styrke barnets begrepsapparat, selvfølelse, egenverd og respekt for identitet, kropp og grenser. Å lære om og å respektere egen og andres kropp og grenser, er avgjørende for å bygge et godt selvbilde og for å forebygge krenkelser. Prosjektet skal styrke de ansatte i barnehage og helsestasjon sin kunnskap- og bevissthet om barns naturlige seksuelle utvikling og hvordan denne kommer til uttrykk gjennom lek og atferd. Det skal utvikle ansattes språksetting og begrepsapparat, og det skal heve kompetansen på å snakke med barn og foreldre om tabubelagte temaer.

Målsettingen for Jeg er meg! er todelt:

1. Å fremme seksuelle helse hos barn og unge
2. Å forebygge vold og seksuelle overgrep

Status/resultater

Det arbeides systematisk med å øke kompetansen hos ansatte og foreldre knyttet til ulike dimensjoner rundt barn og unges naturlige seksuelle utvikling og om seksuelle overgrep. Dette for at de voksne skal stå tryggere i å dele av sin kunnskap med barn på helsestasjon, i barnehage og skole, samt i møter med foreldre. Mandatet for dette ligger blant annet i nasjonalfaglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten, rammeplan for barnehagen.

I prosjektet er det utviklet en kompetanse- og framdriftsplan. I 2022 er fem nye barnehager og to nye barneskoler med i Jeg er meg! Alle kommunale barnehager er da nådd og i tillegg mange private. Det arbeides med hvordan folkehelsearbeidet knyttet til seksuell helse og forebygging av seksuelle overgrep kan videreføres etter prosjektslutt.

Jeg er meg på eget språk har blitt utviklet, som en pilot, og retter seg mot foreldre med migrasjonsbakgrunn. Piloten videreutvikles gjennom Sammen MOT, forebygging av vold og overgrep i et folkehelseperspektiv.

Evaluering

Telemarksforskning har et evalueringsoppdrag for Sammen MOT. Kommunen deltar som medforskere. Evalueringene av Jeg er meg! og Sammen Mot sees i sammenheng.

5.4 Sandefjord kommune

TenkHelse

Prosjektet har som formål å sikre et overordnet, tverrsektorielt samarbeid om folkehelse, med særlig fokus på barn og unges psykiske helse og livsmestring. Gjennom samskapende innovasjon på tvers av tjenester og nivåer er det utviklet et digitalt verktøy, som er integrert med kommunens øvrige digitale plattform, for å fremme psykisk helse og livsmestring hos ungdomsskoleelever. Læreplan og kompetansemål i ungdomsskolen er koblet tett sammen med innovasjonen/verktøyet som er utviklet. Verktøyet er også en del av skoleeiers forsvarlige system, jfr. Opplæringslovens §13-10, og

spesielt lenket til Opplæringslovens kapittel 9A som omhandler elevers rett til et trygt og godt skolemiljø. Disse koblingene ligger som et solid grunnlag for forankring og i implementering.

Status/resultater

TenkHelse er utviklet som et digitalt helsefremmende verktøy for elever i 8.-10.trinn med inkludert lærerressurs. Verktøyet er implementert som en del av lokal læreplan, og er i bruk ved alle ungdomsskoler i Sandefjord. Prosjektet er solid forankret i kommunale planer og arbeidet er lagt fram for politisk orientering.

Evaluerings

Dette året gjennomføres sluttevalueringen. Det er gjennomført brukerundersøkelser til alle målgrupper: skoleledelse, lærere og hovedmålgruppe elever i ungdomsskolene. Funn herfra innarbeides som tiltak i videre implementering. Implementeringsperioden er inn i sitt tredje år, og vil være pågående i minst to nye år, og vil således fortsette etter programperiodens utløp, og i tråd med hva implementeringsteori understøtter. Et funn i gjennomførte undersøkelser er til eksempel at veien fra ledelse til lærer er for svak, følgelig settes det allerede denne våren i gang tiltak med samlinger for denne gruppen, og da i samarbeid med helsesykepleiere som også har vært deltagende i prosjektgruppen.

Det er kommunen selv som gjennomfører evalueringen som vil ha hovedfokus på prosessevaluering som gir et kunnskapsgrunnlag for tiltak videre i implementerings- og forankringsfasen etter programperiodens utløp. Evalueringen vil også se på endelige resultatmål og ulike type målinger og milepæler i forhold til dette. Hovedårsak til dette fokuset ligger i erkjennelsen at for mange tiltak og ressurser slippes for tidlig og forvirrer grunnet manglende oppfølging over tid, og før det er blitt en del av den organisatoriske kunnskapen. Kommunen ønsket at verktøyet skal gi ungdom et like verdig tilbud, et slikt fokus vurderes derfor som nødvendig. Kommunen er også opptatt av at evalueringen skal kunne gi overførbar kunnskap til andre prosjekter, og på den måten kunne styrke organisasjonens kunnskap slik at tjenestetilbudene og borgerne nås på best mulig måte med best mulig tilbud. Evalueringen vil innarbeide KIPP- modellen i rapportmalen.

5.5 Horten kommune

Spill for helsa

Prosjektets hovedmål er å bruke spill og gaming som helsefremmende verktøy. Et av de viktigste delmålene har vært å etablere Spillrommet, en sosial møteplass hvor spillinteresserte barn og unge kan få tilgang til spill uavhengig av økonomisk bakgrunn. I tillegg er det et mål å gi foresatte og ansatte som jobber med barn og unge bedre kunnskap om spill, og å jobbe for at gaming anerkjennes som en meningsfylt fritidsaktivitet på linje med andre fritidsaktiviteter. Grunnet pandemien har kommunen søkt om et års utsettelse og prosjektet avsluttes i løpet av 2023 for å kunne arbeide enda grundigere med implementering.

Status/resultater

- Prosjektet ligger nå svært godt an til å nå prosjektmålene.
- Gode besøkstall for Spillrommet, kombinert med foreløpige resultater fra evalueringen (av KORUS) viser at den sosiale arenaen både er i bruk og veldig viktig for unge som ikke er med i organiserte aktiviteter.
- Bruken av Spillrommet i forebyggende aktiviteter på dagtid øker via et betydelig samarbeid mellom forskjellige enheter innad i kommunen (skole, barne- og familieenheten, kultur etc.) og med Oppfølgingstjenesten.

- Det er også gjennomført flere møter mellom næringsliv og utdanning der fokus har vært på samarbeid for å gi ungdom muligheter.
- Det er etablert en medvirkningsgruppe bestående av barn og unge som bruker tilbudet.

I kulturplanen 2020-2024 er det beskrevet at Spillprosjektet skal over i drift innen utgangen av prosjektperioden. Budsjettering må avklares.

Evaluering

KORUS følgerforsker prosjektet og har særlig oppmerksomhet på medvirkningsprosessen og ungdommens mulighet til reel medvirkning. Ved siden av dette gjør kommunen en egevaluering og får veiledning fra KORUS.

Fritid og frivillighet

Prosjektet har som målsetning at alle barn og unge i Horten kommune skal ha mulighet til å delta på en relevant og meningsfylt fritidsaktivitet sammen med andre. Ved en samtidig satsning på tiltak og strukturer som muliggjør deltagelse, samt på kvaliteter i miljøene som fremmer trivsel, inkludering og anerkjennelse, vil det kunne bidra til å fremme barn og unges psykiske helse, motvirke ensomhet og øke den enkeltes mestringstro. Prosjektet ble forsinket pga. korona og kommunen har søkt om utsettelse og avsluttes i løpet av 2023.

Status/resultater

- Gjennom prosjektet er et etablert mange konkrete tiltak som etablering av BUA, Friskus og Åpen hall.
- Fritid blitt et prioritert tema for skolehelsetjenesten og forebyggende enhet og ved oppstartsamtaler med barn i skolen. Fritid har også blitt et fremtredende tema i kommunens arbeid og viser seg bl.a. i arbeid med nye kommunale planer.
- Medvirkning er sentralt i prosjektet. Ungdomsrådet hadde særlig fokus på Fritid i 2022.
- Det er gjennomført elevrådskonferanse om utvikling av BUA og Friskus.
- Prosjektet har ringvirkninger utover prosjektets mål og innsatsområder, som involverer flere kommunalområder og samfunnssektorer. Gjennom prosjektet har det blitt et større fokus på barn og unge i et 24-timersperspektiv.

Evaluering

Det gjennomføres egevaluering som sluttdokumentasjon.

5.6 Holmestrand kommune

Sammen om opplevelser for barn og unge

I prosjektet er det utviklet og etablert fritidstilbud for barn og unge og barrierer for deltakelse er redusert.

Status/resultater

- Det er gjennomført samskapingsprosesser som har resultert i bidrag for å bekjempe utfordringene som lå til grunn for prosjektet.
- BUA er etablert. Det er 183 unike brukere som har registrert låneprofil i BUA Holmestrand. BUA har siden oppstart i mai lånt ut 1689 utstyrsenheter fordelt på 422 lån.
- I økonomiplan for 2023 ble det bevilget midler til en fast 50% stilling for BUA og tiltaket er dermed implementert i drift etter prosjektperiodens utløp.

Evaluering

Det gjennomføres intern egevaluering.

Kommunen har også anskaffet en ekstern sluttevaluering. Denne gjennomføres av

forskningsstiftelsen FAFO. Den eksterne sluttevalueringen vil undersøke hva Holmestrand kommune har lyktes med eller eventuelt ikke lyktes med i gjennomføring/deltakelse i Program for folkehelse .

KRUTT (Krafftak for barn og unges trygghet og trivsel i Sande)

Hovedformålet er å sikre oppvekstmiljøer der alle barn og unge opplever livskvalitet, trivsel og trygghet. Gjennom medvirkning er det identifisert faktorene som fremmer og hemmer barn og unges trivsel og trygghet på de arenaene de befinner seg i nærmiljøet, slik som skole, bomiljø, fritidsklubb, foreninger og lag.

Status/resultater

- Hovedsatsingen i KRUTT, har også i 2022 vært heltidsansatt Miljøarbeider. Miljøarbeideren har sitt arbeidssted på ungdomsskolen og den videregående skolen i Sande fordelt på to hele dager på hver skole/ uke. Hovedoppgave er å skape trivsel, ved gjennomføring av trivselsfremmende tiltak for hele elevmassen gjennom året og driver tilrettelegger for aktivitet.
- Miljøarbeider-stillingen som ble etablert som et tiltak i KRUTT er fast ansatt ved Sande videregående skole Tiltak, digitale plattformer og strukturer for miljøarbeiderstillingen, som ble etablert i prosjektperioden, er nå i stor grad implementert

Evaluerings

Kommunen har anskaffet en ekstern sluttevaluering. Denne gjennomføres av forskningsstiftelsen FAFO. Den eksterne sluttevalueringen vil undersøke hva Holmestrand kommune har lyktes med eller eventuelt ikke lyktes med i gjennomføring/deltakelse i Program for folkehelse arbeid.

5.7 Interkommunalt prosjekt: Frivillighet, samskaping og sosial inkludering

Prosjekt Frivillighet, samskaping og sosial inkludering er et interkommunalt prosjekt innen Program for folkehelsearbeid, og finansieres av midler fra tidligere Vestfold fylkeskommune etter kutt i statlig tilskuddsramme. Vestfold og Telemark fylkeskommune er prosjekteier og initiativtaker. Prosjektet har pågått i perioden 2020-2022. Tønsberg kommune har påtatt seg vertskapsrollen og arbeidsgiveransvaret, og har ansatt prosjektleder. Prosjektets mål var å bidra til at kommunene styrker og utvikler sin egen frivillighetspolitikk og utarbeider egne frivillighetsplaner. Prosjektleder har en ledende rolle og legger til rette for utvikling, innovasjon og læring i nettverket. Prosjektet har tatt en sentral rolle i å styrke samarbeidet mellom frivillighet, kommune og sivilsamfunn.

Illustrasjon: Belinda K. Orten

Status/resultater

- Frivilligstrategier og frivilligplaner er utarbeidet i alle deltakende kommuner.
- Frivillig Børs er gjennomført i flere kommuner, etter initiativ fra nettverket.

- Det er etablert et læringsnettverk (prosjektnettverk) med en positiv delingskultur.
- Nettverket har i 2022 fasilitert og bidratt med å gjennomføre digitale innspillmøter i deltakende kommuner for å styrke dialogene med lokal frivillighet.
- Prosjektet har bistått i markering og gjennomføring av aktiviteter i Frivillighets år i 2022.
- Det er iverksatt arbeide med å utvikle en egen digital verktøykasse, og prosjektet har fått tildelt midler fra Statsforvalteren.
- Prosjektnettverket har opparbeidet kunnskap og erfaring i digital møteledelse, digitale verktøy, prosessledelse og møteledelse (digitalt, hybrid og fysisk). Dette kommer kommuner og lokale organisasjoner til gode.
- Prosjektet var ansvarlig arrangør for webinarret INNOVA 2022.
- Det planlegges et webinar våren 2023 for å formidle erfaringene fra prosjektet.

Evaluering

Prosjektet egevalueres og får bistand fra dr. Philos Bjørn Hauger

6 Vestfold og Telemark fylkeskommunes arbeid i 2022

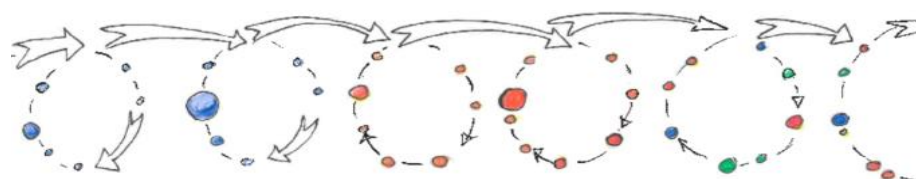
Fylkeskommune har gjennom mange år tatt en aktiv rolle som leder, kompetanseutvikler, nettverksbygger og støttespiller for kommunenes folkehelsearbeid. I prosjektplanen *Vestfold på laget* beskrives en videreføring og en styrking av utviklingsfellesskapet mellom aktørene.

Gjennom programperioden 2017-2022 har fylkeskommunen utviklet støttestrukturer for innovasjon. Støttestrukturene inneholder fem element. Dette er: Fagnettverk, fasilitatorkurs, innovasjonsarena, lærende rapportering og transformativ læringsssirkel/lærende nettverk. Figuren under illustrerer elementene i innovasjonssyklusen, som en gjentakende sirkulær struktur.

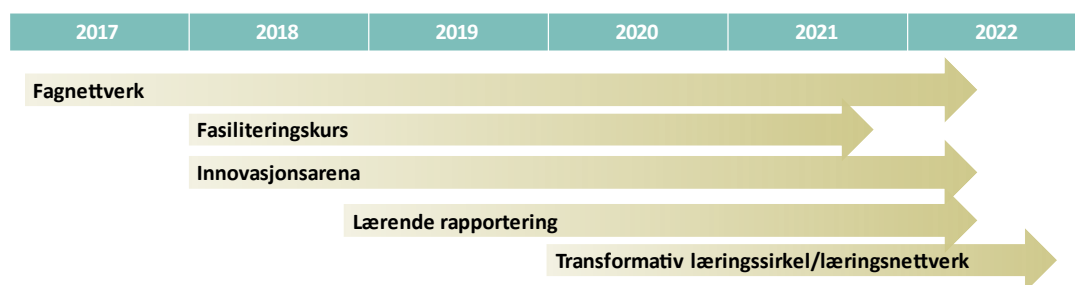
Innholdet utvikles kontinuerlig i dialog med aktørene. Fysiske møteplasser er illustrert med blå sirkler, digitale møteplasser (utviklet 2020) med røde sirkler og hybride møteplasser (utviklet i 2021) med grønne sirkler.

Støttestrukturer for innovasjon

Illustrasjon: Toril Dale, 2021

Fylkeskommunens støtteaktiviteter/fellesaktiviteter i 2022 er preget av prosjektavslutning, implementering og evaluering. Fasilitatorkurs og transformativ lærings sirkel ble avsluttet i 2021. Fagnettverk, læringsnettverk, lærende rapportering og innovasjonsarenaen INNOVA er videreført.

6.1 Fagnettverk

Fagnettverket har vært en sentral møteplass mellom deltakerne. Nettverket er et dialog- og informasjonsforum der det bygges kompetanse og kapasitet på faglige tema og på metodeutvikling. Det har vært lagt stor vekt på erfarings- og kunnskapsdeling. Deltakerne i nettverket er prosjekt- og prosessledere i kommunene, regionale samarbeidsaktører (Statsforvalteren, KORUS, USN) og regionale frivillige organisasjoner (Vestfold og Telemark Idrettskrets, Forum for natur og friluftsliv, Vestfold barne- og ungdomsråd, Kirkens Bymisjon, Røde Kors).

Det har vært to møter i nettverket i 2022. Første møtet handlet om forberedelse til kommunenes årlige Lærende rapportering og om evaluering og sluttrapportering. Etter dette møtet ble det etablert et læringsnettverk for egevaluering, se punkt 6.2.

Som forberedelse til ny tilskuddsperiode 2023-2026 inviterte fylkeskommunen nettverket til møte våren 2022. I den første delen av denne møteplassen fikk deltakerne muligheter til å ta et felles tilbakeblikk på perioden 2017-2022. Hensikten var å bidra til at taus kunnskap ble gjort eksplisitt

- På markedsplassen ble suksesshistorier og utfordringer fra hvert prosjekt delt. Det framkom tydelig at kommunene har innovert prosesser og tjenester, høstet mange erfaringer og sitter igjen med mye læring.
- I neste prosess, der resultat ble koblet med opplevd læring, satte deltakerne ord på hva felles utviklingsarbeid og støttestrukturer for innovasjon har betydd for det som er oppnådd, og hva som er viktig å ta med videre i neste programperiode.
- I siste del av fagnettverksmøtet, fikk deltakerne i et fremtidsscenario sette ord på hvordan erfaringer og læring kan videreføres i neste programperiode (2023-2026).

Refleksjoner og innspill fra dette fagnettverksmøtet inngår i grunnlag for kapittel 7.

6.2 Læringsnettverk for egevaluering

Digitale læringsnettverk har vært en viktig del av støttestrukturene for utviklings- og innovasjonsarbeidet i *Vestfold på laget*. Gjennom læringsnettverkene er det bygget en kultur for deling og læring, som deltakerne har uttrykt har betydd mye for eget utviklingsarbeid.

I 2022 ble det etablert et læringsnettverk for egevaluering for å støtte kommunene i egevalueringsarbeidet. Læringsnettverket ble etablert i samarbeid med KORUS og USN, som faglig ansvarlig. Læringsnettverket har bestått av fem digitale samlinger med varighet på 2 timer hver gang. Hensikten med læringsnettverket var å:

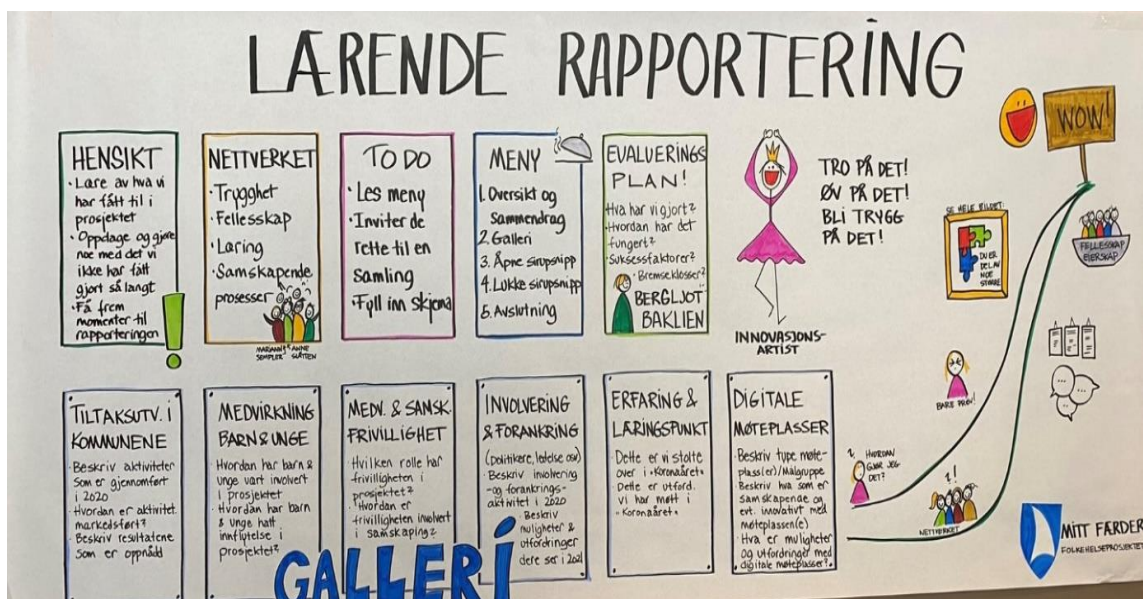
- Gi støtte til evalueringsansvarlige i deltakende kommuner.
- Sikre god framdrift i evalueringsarbeidet.
- Fremme engasjement og læring hos deltakerne.
- Sikre kvalitativt gode egevalueringer.

Tema for samlingene ble avtalt underveis med deltakerne. Kommunene fikk anledning til å levere utkast på del av rapport før hver samling og spesifiserer hva de ønsker veiledning på. Veiledningen ble gitt i gruppe støttet opp av korte faglige innlegg. Mal for egevalueringsrapport, som er utarbeidet i Samarbeid Sør, ble benyttet og kommunene fikk spesifikk veiledning på bruk av denne. Læringsnettverket har blitt godt tatt imot av deltakerne, som har uttrykt at:

- Nettverket har gitt rom for erfaringsdeling og støtte i evalueringsarbeidet.
- Kunnskap og kompetansedeling og refleksjon løfter både dette arbeidet og annet evalueringsarbeid i kommunene.

6.3 Lærende rapportering

Lærende rapportering (LR) er en metode som er tatt i bruk og videreutviklet gjennom Vestfold på laget. Den bygger på en metodikk utviklet av Marianne Sempler, Ped Data AS og ble første gang benyttet i 2019 (rapportering for 2018). Hensikten med LR er at erfaringer som gjøres underveis i prosjektet benyttes til å styrke og forme tiltakene videre i prosjektperioden. Det er også en hensikt at erfaringene bidrar til læring, tydeliggjøring av eksplisitt kunnskap og forbedret praksis i kommunene. Metoden kan derfor inngå i en mer systematisk formativ evaluering av kommunenes arbeid, og av fylkeskommunens innsats. Lokalt skjer LR i de kommunale prosjektgruppene der prosjektleder/fasilitator involverer prosjektgruppe og andre aktører. Elementene i Lærende rapportering er illustrert under.

Illustrasjon: Elin Skuggedal

6.4 Innovasjonsarena

Innovasjonsarenaen har hatt som formål å være en årlig møteplass og samskappingsarena for aktørene som deltar i folkehelseprogrammet. Hensikten var at deltakerne skulle få inspirasjon og innspill fra andre og sammen skape ny kunnskap på tvers av kommunene og i egne utviklingsprosjekter. I 2018 og i 2019 ble arenaen arrangert på Union Scene i Drammen over to dager med rundt 100 deltakere.

Under koronapandemien ble innovasjonsarenaen digital og fikk i 2020 navnet Innovasjonsarenaen INNOVA. Den inneholdt da et webinar (i regi av det interkommunale frivillighetsprosjektet) og en digital Open Space Online etterfulgt av enkelte «lokale innovasjonsarenaer» (i regi av lokale prosjekter). I 2021 og 2022 ble INNOVA arrangert som et webinar i regi av det interkommunale frivillighetsprosjektet.

I 2021 og 2022 er INNOVA arrangert som et webinar i regi av det interkommunale frivillighetsprosjektet. Temaet for INNOVA 2022 var: «Hva sier forskning om hvordan vi kan styrke samarbeidet mellom frivillighet, kommune og sivilsamfunn?» Programmet er beskrevet i invitasjonen, se bildet under.

INNOVA 2022
Innovasjonsarenaen

Hvordan kan vi styrke samarbeidet mellom frivillighet, innbygger og kommune

► **PROGRAM DNS 28.09 kl 19.00 webinar** ◀

Jens Ulrich, PhD.
Kommunenes samskaping med frivilligheten, -muligheter og utfordringer

Bjørn Hauger, PhD
Hvordan samskape ønsket fremtid? "Future forming research"
Styrkebasert aksjonsforskning som grunnlag for kulturendring.

Vibeke Wøien Hansen, PhD
Frivillighetens bidrag i en pandemi

Margrete Bjørge Katanasho
Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner

Marianne Sempler
Lærende nettverk og læringsirkler - med fokus på det transformative

Prosjekt Frivillighet, samskaping og sosial inkludering
Erfaringer fra tverrsektorielt lærendenettverk mellom frivillighet og kommuner

Kjersti Nordgård Aase
Hva sier frivilligheten selv om ønsker og behov i Vestfold og Telemark?

Dialog mellom representanter for fylkeskommunen Therese Lahus, kommunene Geir Viksand, frivilligheten Lisbeth Danielsen, ung frivillighet Margrete Katanasho og politiker Ellen Eriksen.

Link til eventet: <https://fb.me/e/2DMk5JHP1>

NORGES IDRETTSFORBUND
SANDEFJORD KOMMUNE
Vestfold og Telemark FYLKESKOMMUNE
FÆRDER KOMMUNE
TØNSBERG KOMMUNE
Larvik kommune
Holmestrand kommune
Horten KOMMUNE
FORUM FOR NATUR OG FRILLETSIN

Illustrasjon: Belinda K. Orten

7 Erfaringer og læringspunkter fra programarbeidet i perioden 2017-2022

Dette kapitlet inneholder refleksjoner og oppsummeringer av erfarings- og læringspunkter fra programperioden 2017-2022.

7.1 Tydelig faglig fokus, rom for lokal tilpasning og bygging av innovasjonskapasitet
Gjennomføringen av Program for folkehelsearbeid i kommunene i Vestfold har bygget på en tydelig faglig tilnærming og tatt på alvor programmets intensjon om å fremme psykisk helse og trivsel og forebygge rus blant barn og unge. Innsatsen har være integrert i folkehelsearbeidet i kommunen og folkehelseperspektivet er utgangspunktet for utviklingen av tiltak. Dette har vært en god ramme, som det lokale arbeidet er utviklet innenfor.

En annen suksessfaktor er langsiktigheten i programmet, sammen med tidlig involvering og samskaping med aktørene og målgruppene. Slik er det bygget innovasjonskapasitet i programmet.

Illustrasjon: Pernilla Slotte Hjermeran

Regionalt bygger programarbeidet på tre tydelige elementer, beskrevet i *Vestfold på laget*.

- Et helsefremmende teori- og verdigrunnlag, som kjennetegnes av et helsebegrep som tar utgangspunkt i helsens determinanter og som vektlegger forutsetninger og ressurser for helse og trivsel i befolkningen.
- Et gjennomgående arbeid med reell medvirkning. Det er benyttet empowermentstrategier som ivaretar reell medvirkning. Det er også bygget videre på erfaringer fra styrkebaserte metoder for å skape miljøer som kjennetegnes av anerkjennelse og som bidrar til å utvikle helsefremmende lokalsamfunn.
- Den innovative dimensjonen er gitt gode vilkår ved at det bygges et utviklingsfellesskap mellom aktørene.

Innenfor tydelige nasjonale og regionale rammer har det vært godt rom for lokal tilpasning. Ved utgang av siste tilskuddsår rapporterer kommunene om høy grad av måloppnåelse. Erfaringer, læring og kunnskap herfra vil framkomme i evalueringsrapporter og sluttrapporterings skjema fra kommunene.

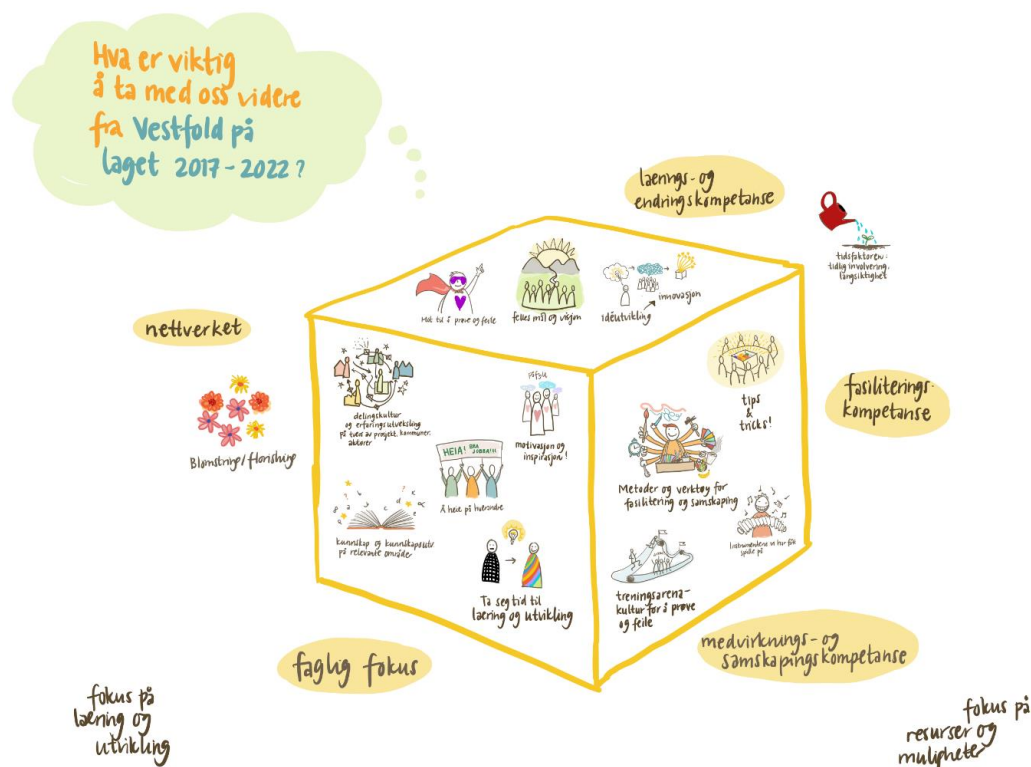
Erfarings- og læringspunkter, som trekkes fram videre i dette kapitlet, er basert på tilbakemeldinger og refleksjoner i fagnettverket og de lærende nettverkene. Refleksjon og læring har vært sentralt gjennom hele perioden.

7.2 Erfaringer og læring fra felles utviklingsarbeid mellom aktørene
 Som redegjort for i denne rapporteringen har fylkekommunen gjennom *Vestfold på laget* tatt et overordnet regionalt utviklingsansvar. Innhold og omfang av fellesaktiviteter i regi av fylkeskommunen er årlig prosessevaluert gjennom Lærende evaluering.

I fagnettverket våren 2022 (se punkt 6.1) ble det gjennomført en workshop med spørsmålene:

- Hva har *Vestfold på laget* betydd for kommunenes prosesser, resultater og læring?
- Hva tar vi med oss videre fra «*Vestfold på laget*» 2017-2022?

Refleksjoner og innspill er dokumentert i referat og er illustrert i figuren under.
 Nøkkelord, farget i gul ramme, i figuren under, er punkter det videre reflekteres rundt.

Illustrasjon: Pernilla Slotte Hjermer

Overordnet rapporterte aktørene om at faglig fokus, felles mål, visjon og kultur for læring har hatt stor betydning for resultatoppnåelse i programarbeidet.

Illustrasjon: Pernilla Slotte Hjermer

7.2.1 Nettverk som erfarings- og læringsarena

Nettverksmetodikken har vært et bærende element i utviklings- og innovasjonsarbeidet. Deltakerne i nettverket rapporterer om en delingskultur, som har støttet, inspirert og motivert og bygget relasjoner mellom aktørene. Denne kulturen er bygget over tid. Nettverket var særlig viktig i oppstart og under pandemien.

Fylkeskommunen var tidlig ute med å invitere til møter på digitale plattformer. Med kurs i digital møteledelse og læringssirkler fikk aktørene i programarbeidet anledning og muligheter til et stort kompetanseløft på digitale og etter hvert hybride møteplasser. Denne kunnskapen ble videre tatt i bruk i lokalt arbeid, og har hatt ringvirkninger ut over folkehelsearbeidet.

Den store raske omstillingen og kompetansehevingen hadde årsak i fylkeskommunens samarbeid med Ped Data AS og Marianne Sempler. I tillegg til kompetanseløft på digital samhandlingskultur og metoder, ble deltakerne introdusert for forskning og utviklingsarbeid på nye møteplasser og møteformer. Kognitive og emosjonelle/relasjonelle utfordringer i form av konsentrasjon og oppmerksomhet er en realitet og gjør at digitale og hybride møter må fasiliteres annerledes enn fysiske. Deltakerne har i nettverkene for eksempel fått ta del i ny forskning om digitale og hybride møteplasser og sammen reflektert over, trent på og erfart hva som skal til for at en møteplass blir bærekraftig.

Illustrasjon: Pernilla Slotte Hjermeran

7.2.2 Læring og endringskompetanse

Programarbeidet i vestfoldkommunene var godt i gang da koronapandemien brått stengte ned samfunnet. Perioden med stadige endringer var lang og skapte uforutsigbarhet. Framdriftsplaner, og arbeidsmåter måtte endres, og en del prosjekter måtte settes på vent. Samtidig ble det satt søkelys på å finne handlingsrommet og mulighetene til å fortsette arbeidet innen gitte begrensninger. Dette kunne gjøres fordi det var bygget opp støttestrukturer for utviklingsarbeid, og det var etablert en kultur for refleksjon og læring. Både Lærende rapportering og Transformative læringssirkler hadde her stor betydning.

Lærende rapportering

Lærende rapportering er en metode for å sikre at erfaringer som gjøres underveis i prosjektet benyttes til å styrke og forme tiltakene i prosjektperioden. Det er også en hensikt at erfaringene bidrar til læring, tydeliggjøring av eksplisitt kunnskap og forbedret praksis i kommunene. Metoden er benyttet ved årsrapporteringer både i kommuner og fagnettverk. Den ble videreutviklet underveis i programperioden og tilrettelagt for digital gjennomføring i 2021.

Transformativ læringssirkel

Under pandemien møtte prosjektlederne i programkommunene stadig nye utfordringer i sitt utviklingsarbeid. Den nye digitale hverdagen var ikke enkel å mestre med hjemmekontor, digitale jobbmøter og nye arbeidsformer. Deltakerne ga uttrykk for at de ønsket seg en læringsarena for inspirasjon, erfaringsdeling og utvikling koblet til egen praksis utover fagnettverkene. Fylkeskommunens tilbud ble en Transformativ læringssirkel (TLS) for utviklingsarbeid. TLS ble gjennomført som en digital møteplass og læringsarena som drivkraft for deltakerne i deres eget utviklingsarbeid. Læringssirkelen ble slik en erfaringsarena og en arena for kollektiv læring for deltakerne. Hensikten var å fremme transformativ læring, som gir ansvar til den enkelte deltaker til å ta læringen videre til og fremme forbedringer i praksis i hver deltakers utviklingsprosjekt og kommune. Dette gir muligheter til å utvikle og gjøre eksplisitt noe av den "tause" kunnskapen som finnes hos deltakerne.

Læringssirkelen ble fasilitert og tilrettelagt av ekstern fasilitator (Marianne Sempler, Ped Data AS) i samarbeid med fylkeskommunen. Læringssirkelen hadde særlig stor betydning for deltakerne i en tid med stor endring og ble benyttet som treningsarena og læringsarena for digital kompetanseheving. Følgende sitater beskriver betydningen

- *Nyttig å møte andre som har litt felles tanker om måter å jobbe på. Det gir et rom i arbeidshverdagen til å lære nye metoder og prøve det ut i praksis. Det hadde man kanskje ikke tatt seg tid til ellers, og det ville også tatt langt lengre tid, samt mest sannsynlig blitt dårligere kvalitet om man måtte ha funnet ut av alt dette på egenhånd.*
- *Å treffe nettverket på denne måten er både inspirerende og nyttig og hjelper å holde oppe fokus på gode møter og gode prosesser. I denne gruppa er refleksjonsnivået høyt og folk er veldig kompetente.*
- *Det er alltid mye å lære.*

Illustrasjon: Pernilla Slotte Hjermer

7.2.3 Fasiliterings og samskapingskompetanse

Illustrasjon: Pernilla Slotte Hjermeran

I program for folkehelsearbeid har Vestfold og Telemark fylkeskommune lagt vekt på samskaping. Både teori og erfaringer viser at det er nødvendig med fasilitatorkompetanse for å få gode prosesser og resultat. Gjennom fasilitering er hensikten å skape/ fasilitere frem «et rom» som gir en opplevelse av tilhørighet for alle deltakere (Space of shared belonging, Jahnvi Singh). Fylkeskommune var derfor tidlig ute med å tilby kommuner og frivillige organisasjoner kurs i fasilitering av samskapingsprosesser. Da de fysiske møteplassene for samskaping forsvant i mars 2020 og møtene skulle gjennomføres digitalt, medførte dette at de trente fasilitatorer måtte sette sin kompetanse inn i en ny kontekst og oversette den til en digital sammenheng. Slik kan også digitale møteplasser bli brukt til samskaping, for at mennesker med ulike perspektiver kan skape et felles resultat og bli inkludert. Hovedansvarlig for kurs i fasilitering var Marianne Sempler, Ped Data AS. Kompetansehevingen og etablering i treningsarenaer for samskaping har blitt svært godt evaluert av deltakerne.

7.3 Evaluering av fylkeskommunen som tilrettelegger for samskaping og sosial innovasjon

Programmet for folkehelsearbeid i Vestfold og Telemark fylkeskommune gjennomføres ved en strukturert samhandling og en betydelig ressursinnsats fra fylkeskommunens side som tilrettelegger. Fylkeskommunen har derfor igangsatt en evaluering av sin rolle som tilrettelegger av samskapende sosial innovasjon. Hensikten med evalueringen er å:

- Identifisere kjennetegn ved fylkeskommunens innsats for å stimulere til samskaping og sosial innovasjon i Program for folkehelse i kommunene, i lys av forskning om innovasjonsprosesser.
- Identifisere faktorer ved denne innsatsen som fremmer eller hemmer samskaping, og muligheter for sosial innovasjon i kommunenes prosjekter.

Evalueringen gir mulighet for at erfaringene fra programarbeidet kan overføres og oversettes i en ny organisatorisk kontekst fra 2024, som nå blir å bygge to nye fylkeskommuner. Slik kan evalueringen gi kunnskap om virkemidler.

Evalueringen utføres av Høgskolen Innlandet Ut fra empirien som er samlet inn så langt, i form av dokumenter, observasjonsnotater og intervjuene med prosjektledere og prosjektgruppene i Vestfold, finner evaluatorene følgende i kommunene de har gjort dypdykk i.

- Har fått verktøy og lært en metodikk som de tar i bruk i egne prosjekter i kommunene. Det er i seg selv innovativt da det er nye måter å jobbe på og innhente flere stemmer på, i tillegg til konkrete resultater, f.eks. etablering og utforming av spillrom.
- Opplever at forholdet mellom medvirkning og samskaping er utfordrende – det har gått fra å være snakk om medvirkning til samskaping og sosial innovasjon. Hvorvidt kommunene jobber med medvirkning eller samskaping er imidlertid et spørsmål for noen. Begrepene brukes også om hverandre – er det snakk om medvirkning på arenaer for samskaping?
- Det er nevnt at det er en utfordring at det kan bli for mange arrangementer utenfor kommunen – i regi av fylkeskommunen, og mindre tid til å drive prosjektet i kommunene, men at dette er blitt bedre balansert etter hvert.
- Organiseringen av programmet fra fylkeskommunen erfares som bra, og styrken har blitt til underveis. Fylkeskommunen har vært gode til å etterlyse innspill, ta dem imot, og eventuelt justere kursen når det har vært behov for det. Det er skapt et trygt og fruktbart samarbeidsklima. Det er videre etablert nettverk på tvers som fremstår som en likeverdig samskapsarena hvor fylkeskommunen ikke blir oppfattet som kontrollør, men likevel har klare forventninger og rammer.
- Empirien som er innsamlet så langt gir i mindre grad grunnlag for å si noe om hvordan kommunene har jobbet med implementering. Dette må bl.a. ses i sammenheng med fasen case-kommunene var i da intervjuene ble gjennomført, og at mange prosjekter hadde opplevd utsettelse og forsinkelser som følge av pandemien. Dersom man forstår dette med å forankre og spre fasiliteringsmetoder/verktøy, som kan fremme samskaping og sosial innovasjon, som en bredere målsetning med prosjektet, gir imidlertid empirien grunnlag for å si at dette er noe det jobbes aktivt med. Enkelte case-prosjekter/kommuner har kommet særlig langt med dette arbeidet, f.eks. gjennom å etablere lærende nettverk i egen kommune. Når det gjelder arbeidet med implementering, og hvordan prosjektene eventuelt tas over i drift, vil det være behov for et kort oppfølgingsintervju med prosjektlederne i de utvalgte casene.
- Kommunene har fått verktøy og lært en metodikk som de tar i bruk i egne prosjekter i kommunene. Det er i seg selv innovativt da det er nye måter å jobbe på og innhente flere stemmer på, i tillegg til konkrete resultater, f.eks. etablering og utforming av spillrom.
- Organiseringen av programmet fra fylkeskommunen erfares som bra, og styrken har blitt til underveis. Fylkeskommunen har vært gode til å etterlyse innspill, ta dem imot, og eventuelt justere kursen når det har vært behov for det. Det er skapt et trygt og fruktbart samarbeidsklima. Det er videre etablert nettverk på tvers som fremstår som en likeverdig samskapsarena hvor fylkeskommunen ikke blir oppfattet som kontrollør, men likevel har klare forventninger og rammer.

7.4 Hvordan kan erfaringer og læring videreføres? En avsluttende refleksjon
Denne rapporten beskriver gjennomføring av Program for folkehelsearbeid i *Vestfold på laget* og oppsummerer erfaring og læringspunkter fra perioden 2017-2022. Kapittel 6 beskriver fylkeskommunes arbeid i 2022, og kapittel 7 omhandler erfaring og læringspunkter.

I fagnettverksmøtet våren 2023, satte deltakerne også ord på hvordan erfaringer og læring kan videreføres til neste programperiode. Nettverket var opptatt av kompetansespredning, organisasjonslæring og å fortsette utviklingen av delings- og læringskultur på tvers av prosjekt, kommuner og aktører. Fylkeskommunen har i referat dokumentert deltakernes refleksjoner og tilbakemeldinger i ord og bilder. Fylkeskommunen har også fulgt opp med å beskrive læring og erfaringer fra tiltakene og fra støtte- og fellesaktiviteter ved å belyse både resultat, metoder og prosesser.

I denne rapporten beskrives utfordringer underveis, og muligheter som ble grepet, erfaringer som ble høstet og teorier og forskning bak. Ønsket er at erfaringer og læring kan videreføres og tilpasses nye utfordringer og muligheter:

- i den nye dialogen med samarbeidsaktører om Program for folkehelsearbeid, del 2 (2023-2026)
- til andre interesserte som kan finne noe de ønsker å teste og tilpasse til sin kontekst.

8 Økonomi

Vestfold på laget fikk i 2022 utbetalt kr 4 000 000 fra Helse direktoratet. Midlene er i sin helhet overført til kommunene etter tilsagn (Fylkestingsvedtak 2019). Kommunene leverer årlig revisorgodkjent regnskap til fylkeskommunen. For fullstendig økonomirapportering vises det til rapportering til Helse direktoratet med frist 1.juni 2023.

Prosjekt Frivillighet, samskaping og sosial inkludering er i sin helhet finansiert med fylkeskommunale midler etter et fylkestingsvedtak i juni 2019. Prosjektet er finansiert med kr 2.2 millioner.

Vestfold og Telemark fylkeskommune har lagt også lagt ned stor egeninnsats i programarbeidet, og bidratt med betydelige midler blant annet gjennom møter, kurs og kompetanseheving.